

Modern Orthodoxy in the 21st Century: Lecture II: External Sources of Knowledge & Inspiration – Culture, Education, and Science Rabbi Moshe Shulman, Shaarei Shomayim Congregation Spring 5766

רמב"ם על משנה מסכת אבות פרק ה משנה כב
[יט] אמר על התורה: התהפך בה ודבק בה, שהכל בה. ואמרו ובה תחזי רצונו לומר: בה תראה האמת, ותביט בעין הפיקחות. תרגום וירא - וחזא. אחר כך אמר: סיב ובלי בה, רצונו לומר: בגר ובלה ואתה מתעסק בה, ואל תסור ממנה לזולתה.

Selected Bibliography

- Rabbi Dr. Aharon Lichtenstein, *A Consideration of Synthesis from a Torah Point of View* (1963), *Leaves of Faith: The World of Jewish Learning*, KTAV, 2003
- Rabbi Dr. Aharon Lichtenstein, *The End of Learning* (1963), *Leaves of Faith: The World of Jewish Learning*, KTAV, 2003
- Rabbi Dr. Aharon Lichtenstein, *Centrist Orthodoxy: A Spiritual Accounting, By His Light: Character & Values in the Service of God*, KTAV, 2003
- *Rav Joseph B. Soloveitchik: As Posek of Post-Modern Orthodoxy*, Rabbi Dr. Walter Wurzbarger, Tradition, vol 29, 1994.
- *Some Comments on Centrist Orthodoxy*, Rabbi Dr. Norman Lamm, Tradition 22(3), 1986

הקדמת ר' ברוך משקלוב לספר אוקלידוס בשם רבו הגר"א, נדפס תק"מ

(אנציקלופדיה תלמי' ערך חכמות חיצוניות, הערה 17)
כי התורה והחכמה נצמדדים יחד כי כפי מה שיחסר לאדם ידיעות משאר החכמות לעומת זה יחסרו לו מאה ידות בחכמת התורה... והמבזים אותן החכמות, הוא משום שהם ערומים מאותן חכמות וכתיווק הבורח מבית הספר

איכה רבה פרשה ב ד"ה מלכה ושריה בגוים
אם יאמר לך אדם יש חכמה בגוים תאמין, ה"ד והאבדתי חכמים מאדום ותבונה מהר עשו (עובדיה א ח), יש תורה בגוים אל תאמין, דכתיב מלכה ושריה בגוים אין תורה.

סוכה כח:א

אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי: מימיו לא שח שיחת חולין, ולא הלך ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין, ... ולא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם...

משנה אבות ה: כב

בן בג אומר הפוך בה והפוך בה דכולה בה ובה תחזי וסיב ובלה בה ומינה לא תזוע שאין לך מדה טובה הימנה:

דרך אבות

יוחר משנעים ולא אזכיר לך דרך שזה יסיו מלקוחך ומחסריך ולא אזכיר לך דקה של אדם הראשון ועד"ו נכון לפרש הפסוק צפ' משנעים לא הסיס משכלה ועקרה צארניך אחר מספר ימך אמלא היינו החספר ימך שהם שמונים אמלא שאלמלא יוחר חכמי דרך העילס שחיייהם הקטובים בהם שנעים שנה . ובאותו עין אפשר לתרין הגמרא צברכות אמרו לר' יוחנן איכא סבי צבבל המה ואמר למען ירבו וכו' על האדמה כתיב כיון דאמרו ליה מקדמי ומחסיני לני כנישמה אחר הלא דאנוהו להו ולכאורה הקושיא במקומה עומדת על האדמה כתיב ואפשר לישב עד"ו שאמרו לו איכא סבי היינו שחיייהם הם יוחר מהקטובים צפסוק יוחר משנעים ע"כ המה ואמר על האדמה כתיב שכל הנהגות הארץ היא שלא ע"ד הטבע כדכתיב ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה אבל צה"ל שהנהגותיהם הם ע"פ הטבע לא . כיון דאמרי ליה מקדמי ומחסיני וכו' אמר הלא דאנוהו להו . שהשכמת צהמ"ד היא מהדברים שאדם אוכל פירותיהם צעה"ו היינו ההליכה בענמיות היא המלוה . וכשכמת מה שמשכים עלמנו ועושה הדבר בצדיות היא אשר עומד לו להנות צעה"ו הממנוה ע"כ אמר היינו דאנוהו להו בן חשעים לשוח אפשר לפרש לשון הפילס כמו וילא יחקה לשוח וגומר או לשון תורה כמו . כי עדותיך שיהיה לי וכת" שברך ישיח בחוקיך וכשוכה והגיע להתגברות כוהופיו יוחר מדרך שאר בני האדם אז לא יעסוק בענין מעניני העולם ורק לעסוק בחירה ובחפילה וליחן שנה והודיה להקב"ה ע"ז ולא לסיח בפיו טובה . בן מאה כאלו מה ועבר ובטל מן העולם : שאז חוסינו וכוהופיו אינם פועלים לעניני הנופניות והוא כאינו בעולם הזה : בן בג צג אומר הפך צה והפך צה היינו כשחבין ומחבונן איחם פירוש מעניני החורה תספך עוד להחבונן צה על ענינה וממלא עוד עעם על לד ואופן אחר כמו שאמרו בערוצין דדיה ירווך מה הדד וגו' . עוד אפשר לפרש שקאי על עניני העולם שכל עסקיך בעניני העולם וכל ענין מעניניך לא יהיה רק צה עמה שלא תפסיע פסייעם ונדנווד עין אם לא צה וכמו שפירשתי על צהתהלכך תנחה אוחך שהחורה תנחה אוחך צעוה"ז כל הנהגות חיה ע"י החורה . דכולא צה כל הנהגות העולמות וכל עניני השכליות והחכמות אשר המליאו כל החכמים מהחילם הצדילה ועד סוף העולם מרותו צה : וכמו שכתוב בשלמה וה' נתן חכמה לשלמה וכתיב וידבר מן העץ אשר בלבנון ועד האזוב וגומר ועד"ו פילשתי הפסוק צמטלי יקרה היא מפניני . וכל חפניך לא יסו צה . והלשון צה אינו מוצן והיס לכחוב לה . אך ידוע שהפנינים הם האצני' הטובים יש בכל אחד ואחד סגולה אחרת כעובד צמפרי המחקרים : נמלא ההשיבות ויקרות הדבר הוא מחמת הסגולה אשר בהאבן והאבן צמטמו הוא דבר דומם : וזה אשר אמר שהחורה היא יקרה מפנינים כי כל חפניך אשר אמה משיב ע"י הפנינים לא יסו צה מה שאמה משיב ע"י החורה כי כל הסגולות והרפואות וכל עניני חכמות העולם ממלא צה כשהחבונן היטיב עליה : ואפשר עוד לפרש שכוונת הנמלא הוא עד"ו כשטימו המס' אמר הפך צה והפך צה צמשנתה כי כל המדות היישרות והמוסריים כללו צה בענינה : וכל אחד ואחד מההנאים אמר דבריו רק צדרך כלל אבל הפרושים המשחפפי' והיוזאים מדבריו הם רבים כי לא כל הדעות והשכלים שוויו וכל אחד לפי ענינו ופיצנו יכול להוליא מדה טוב ומוס' השכל המחבונן צה בענינה וע"כ קראו המסכת' צמס אבות כמו שאמרו ח"ל צמסם וצמטויות אבות מכלל לאי' חולדות כי דבריהם הם רק צדרך אבות והחולדות והענינים המסמרי' והמסחפפי' מדבריה' אין להסי

R. A. Lichtenstein, *A Consideration of Synthesis from a Torah Point of View*, pp. 94-95, 1963

(Leaves of Faith vol I)

Nor should we be deterred by the illusion that we can find everything we need within our own tradition. As Arnold insisted, one must seek "the best that has been thought and said in the world," and if, in many areas, much of that best is of foreign origin, we should expand our horizons rather than exclude it. "Accept the truth," the Rambam urged, "from whomever states it." Following the precept and practice of Rabbenu Bahye, he adhered to that course himself, and we would be wise to emulate him.

The explicitly systematic discussions of Gentile thinkers often reveal to us the hidden wealth implicit in our writings. The Gentiles, furthermore, have their own wisdom, even of a moral and philosophic nature. Who can fail to be inspired by the ethical idealism of Plato, the passionate fervor of Augustine, or the visionary grandeur of Milton? Who can remain unenlightened by the lucidity of Aristotle, the profundity of Shakespeare, or the incisiveness of Newman? There is *hokhmah bagoyim*, and we ignore it at our loss. Many of the issues that concern us have concerned Gentile writers as well. The very problem we are considering has a long Christian history, going back to Tertullian and beyond. To deny that many fields have been better cultivated by non-Jewish than by Jewish writers is to be stubbornly, and unnecessarily, chauvinistic. There is nothing in our medieval poetry to rival Dante, and nothing in our modern literature to compare with Kant, and we would do well to admit it. We have our own genius, and we have bent it to the noblest of pursuits, the development of Torah. But we cannot be expected to do everything.